

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Vänskap på äldre dar

”Det finns en blomma vit som snö,
kan ej vissna, kan ej dö.
dess namn känner du nog igen
trofast vänskap heter den.”

Författare okänd

Socionomprogrammet
C- uppsats
Charlotte Östh
Mari Vedenpää
Handledare: Per-Olof Larsson

Abstract

Titel: Vänskap på äldre dar

Författare: Charlotte Östh och Mari Vedenpää

Nyckelord: vänskap, äldre människor, vänskapsteori, tillfredställelse

Syfte: Syftet är att kartlägga äldre människors beskrivningar av vänskap med hjälp av frågeställningarna:

- Hur beskriver äldre människor sina vänskapsrelationer?
- Hur tillfreds är äldre människor med sitt sociala nätverk med avseende på vänner?
- Arbetar äldre människor med att skapa nya sociala kontakter? I så fall vart knyts dessa kontakter?

Metod: ”Vänskap på äldre dar” utgår från en kvantitativ metod med instrumentet enkätundersökning. Enkäten är besvarad av 62 pensionärer inskrivna i Karlsborgs kommuns äldreomsorg varav 65 procent är kvinnor och 35 procent är män.

Resultat/slutsatser: Slutsatser kring hur äldre människor i Karlsborgs kommun beskriver sina vänskapsrelationer är att de flesta pensionärer har vänner som de har kontakt med mer eller mindre ofta. Vidare kan slutsatser dras kring att pensionärerna är väldigt nöjda med sitt sociala nätverk med avseende på vänner. Det kan även konstateras att de äldre inte är i behov av att träffa nya vänner, men att skulle de träffa nya vänner vänder de sig till offentliga arenor såsom bland annat träffpunkter.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Kapitel 1.	
1.1 Syfte och frågeställning.....	3
1.2 Begreppsdefinition	3
1.2.1 Vänskap	3
1.2.2 Sociala nätverk	4
1.2.3 Äldre människor/respondenter	4
Kapitel 2.	
2.1 Vänskapsteori	5
2.2 Centrala begrepp	6
Kapitel 3.	
3.1 Tidigare forskning	7
3.2 Sammanfattning av tidigare forskning	11
Kapitel 4.	
4.1 Metod och material.....	12
4.1.1 Genomförande	13
4.1.2 Undersökningsinstrument.....	14
4.1.3 Urval och bortfall	15
4.1.4 Validitet.....	16
4.1.5 Reliabilitet	16
4.1.6 Generaliserbarhet	17
4.1.7 Etik	18
Kapitel 5.	
5.1 Resultat.....	20
5.1.1 Sammanställning av bakgrundsvariabler	20
5.1.2 Allmän beskrivning av populationen som undersökts	21
5.1.3 Summering av variabler som handlar om vänskap	23
5.1.4 Beskrivning av populationen med avseende på vänskap	25
5.1.5 Summering av frekvenstabeller.....	27
5.1.6 Korstabeller	29

5.1.7 Summering av korstabeller.....	33
5.2 Analys.....	34
5.3 Diskussion	36
5.4 Diskussion kring metod val.....	37
5.5 Förslag till vidare forskning	38

Litteratur

Bilagor

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Bilaga 4

Förord

Ett intresse för äldre människor och deras livssituationer har vuxit fram under utbildningens gång. Detta examensarbete har givit oss möjlighet att undersöka hur äldre människor själva upplever och beskriver sin situation. Utifrån vilket perspektiv vi skulle studera äldre människors livssituationer var till en början inte givet men då vi anser och tror att vänskap är något viktigt för människor i alla åldrar, kom det snart att bli den självklara inriktningen.

Vi vill tacka alla pensionärer i Karlsborgs kommun som tagit sig tid till att besvara vår enkät. Vår uppskattning går även till all hemtjänstpersonal, enhetscheferna Cecilia Johansson, Eva Olsson, Lennart Erixon, biståndsbedömaren Caroline Falkander, Johanna Engström samt Monique Johansson, socialchef Östen Ohlsson samt föreståndarna på träffpunkterna Elisabeth Nilsson, Britt-Marie Gran samt Kristina Åkerstedt. Ett stort tack även till universitetslektor Torun Österberg som tålmodigt tagit emot både små och stora frågor. Det största tacket går givetvis till vår handledare, universitetsadjunkt Per- Olof Larsson som stöttat och väglett oss under hela perioden då uppsatsen skrivits.

Charlotte & Mari

Inledning

Förändringar är en naturlig del av livet, människan genomgår olika faser i livet såsom barndomen, tonåren, yngre medelåldern, medelåldern och ålderdomen (Cullberg 2003). Ålderdomen ter sig olika bland olika individer, en del upplever det som en tid av påfrestningar då man kan drabbas av sjukdom och kan ha svårt för att klara av sin dagliga livsföring. Andra kan känna att det är en svår tid då de inte längre har något att göra och upplever att de inte betyder något. Vissa tycker att tiden efter pensioneringen är den bästa då de har tid och möjlighet att göra det de själva vill. Medan andra inte upplever åldrandet som någon omställning. Oavsett hur man upplever sin ålderdom har alla något gemensamt, att vänner, bekanta och anhöriga sakta försvinner bort (Giron 1993).

Temat för studien är ålderdom och vänskap. Vänskap upplevs och betraktas inte på samma sätt bland olika individer, betydelsen av vänskap behöver inte vara densamma för dig och mig. För vissa kan vänskap betyda att man har en tät och nära kontakt medan andra betraktar vänskap som något som inte försvinner även om man inte har kontinuerlig kontakt. För vissa är den fysiska kontakten det viktiga medan andra behåller vänskapsrelationen via telefon (Lundgren 1995).

Det finns mycket forskat kring äldres sociala nätverk med fokus på anhöriga. Denna studie kommer istället att handla om äldres sociala nätverk med fokus på vänner, dess betydelse och nyetablering av vänskapsrelationer, då detta inte är ett lika utforskat tema. Studien utgår därmed från ett brukarperspektiv.

Vi har ett intresse för äldre människor och deras livssituationer. Utifrån egna föreställningar och teori har följande grundläggande antaganden vuxit fram. Tornstam (2005) skriver om teorier kring vänskap där *likhet* tillsammans med begrepp som *ålder*, *familj* samt *bostadsområdet* är centrala. Vi tror att äldre människors beskrivningar av vänskapsrelationer grundar sig i likhet med avseende på ovannämnda begrepp. Samtidigt som begreppen gör skillnader individer emellan, som till exempel mellan män och kvinnor, 65-åringar och 95-åringar osv.

För att få en förståelse för hur kommunen ser ut kommer här en beskrivning.

Karlsborgs kommun ligger på västra sidan av Vättern med Götakanal pulserandes genom staden. Kommunen har cirka 7000 invånare. Av kommunens alla män är 15 procent av dem i åldersgruppen 65-79 år, detsamma gäller även kvinnorna i åldersgruppen. En jämförelse i riket visar att 11 procent av alla män hör till den ovannämnda åldersgruppen, medan kvinnorna uppgår till 13 procent. Av männen i kommunen är sex procent över 80 år jämfört med siffran för riket som är fyra procent. Av kvinnorna i kommunen är 10 procent över 80 år i jämförelse med riket som är sju procent. Detta visar på att i Karlsborgs kommun bor det större antal äldre procentuellt än i riket i stort. Den allmänna uppfattningen om att kvinnor lever längre än män bekräftas också genom siffrorna som visar större andel kvinnor än män (www.scb.se). Av män över 80 år har åtta procent av dem hemtjänst i sitt ordinära boende, medan av kvinnorna i samma målgrupp har 18 procent hemtjänst i sitt ordinära boende. Motsvarande siffror i riket visar att 15 procent av männen har hemtjänst medan 23 procent av kvinnorna har det. Detta betyder att invånarna i Karlsborgs kommun har mindre hemtjänstinsatser än vad invånarna i riket har i stort (www.scb.se). Av kommuninvånarna är fyra procent av dem utrikes födda i jämförelse med riket i stort som har 12 procent utrikes födda invånare. Utifrån denna siffra har vi fattat beslutet att inte ta upp en etnisk aspekt då underlaget skulle kunna bli för knapp för att dra representativa slutsatser av (www.scb.se). I Karlsborgs kommun bedrivs tre träffpunkter i Undernäs, Mölltorp samt centrala Karlsborg. Verksamheterna syftar till social gemenskap, aktivering, träning osv. Detta är arenor där äldre människor har möjlighet till delaktighet (www.karlsborg.se).

Kapitel 1

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att kartlägga och analysera äldre människors beskrivningar av vänskap, exempelvis hur många nära vänner de äldre har, på vilket sätt och hur ofta de har kontakt med sina vänner, hur nöjda de är med sitt sociala nätverk med avseende på vänner samt om behov finns att skapa nya vänskapsrelationer.

- Hur beskriver äldre människor sina vänskapsrelationer?
- Hur tillfreds är äldre människor med sitt sociala nätverk med avseende på vänner?
- Arbetar äldre människor med att skapa nya sociala kontakter? I så fall vart knyts dessa kontakter?

1.2 Begreppsdefinition

1.2.1 Vänskap

Begreppet vän förklaras i Nordstedts svenska ordbok som att en person känner en annan person väl samt hyser tillgivenhet för och tillit till, men som vederbörande inte är släkt med (Nordstedts 2003).

Vetenskapliga definitioner av vänskap är ofta generaliserande, hierarkiserande och värderande. Definitionen av vänskap beskrivs som generaliserande för att det söks allmängiltiga principer som trofasthet, varaktighet, tillit och intimitet. Hierarkiserande och värderande beskrivs den för att gemene man ofta prioriterar den sanna, riktiga vänskapen, vilken sedan lyfts fram i förhållande till andra relationer. Det finns många definitioner på vänskapsrelationer – kompisar, arbetskamrater, barndomsvänner, bekanta och riktiga vänner (Lundgren 1995).

I denna studie om äldre och vänskap benämns vänskap som ett samlat begrepp för individer som har känslor för en annan individ och dessa känslor som kan vara allt ifrån tillit till närhet är besvarade. Det handlar inte i första hand om passion även om detta också kan vara en känsla man har för varandra.

1.2.2 Sociala nätverk

När det talas om sociala nätverket menas ofta olika sociala och personliga relationer som människor har till varandra på olika sätt. Tornstam (2005) skriver även om den betydelsefulla kärna som utgörs av den närmsta familjen (Tornstam 2005).

I studien som följer utgår det sociala nätverket inte från anhöriga utan istället ifrån vänskapsrelationer, det kommer inte att läggas någon ansats kring att förklara betydelsen av anhöriga utan det kommer att inrikta sig på vänskapsrelationer. Vänskapsrelationer innebär olika för olika individer, individer benämner sin vänskapskrets med hjälp av olika begrepp som till exempel vänner, bekanta etc. Detta lämnas öppet för de individer som ingår i studien att själva avgöra hur de väljer att använda begreppen (Skårner 2001).

1.2.3 Äldre människor/respondenter

För att språket skall kunna tillgodoses på bästa sätt i studien har begreppen äldre människor samt respondenter valts. Begreppet äldre människor används bland annat i beskrivning av teori, valet av begreppet är gjort för att kunna beskriva en grupp med människor som är över 65 år. Begreppet respondent används för de äldre som valt att delta i undersökningen och används inom denna form av frågeundersökningar (Esaiasson m.fl. 2004).

Kapitel 2

2.1 Vänskapsteori

Lars Tornstam beskriver i sin bok *Åldrandets socialpsykologi* (2005) om social integration där vänskapsteorin är en central teori. Vänskapsrelationers betydelse skall inte underskattas när det gäller välbefinnandet och den sociala integrationen under ålderdomen. Även om flera studier kan påvisa att relationer inom familjen är mycket värdefulla, enligt Tornstam (2005) finns det även studier som visar att vänskapsrelationer utanför familjen kan vara viktigare. Det finns en väsentlig skillnad i relationer till familjen och till vänner. För det första styrs en familjerelation av ett obligatorium medan en vänskapsrelation baseras på frivillighet. För det andra styrs familjerelationer av generella normer och förväntningar som vid uppfyllande bidrar till ökat välbefinnande. Vänskapsrelationer har däremot en mer direkt inverkan på välbefinnandet. För det tredje innefattar alltid relationer till familjen korsningar över generationsgränserna, medan en vänskapsrelation i större utsträckning är åldershomogen och bygger på likartade intressen och erfarenheter (Tornstam 2005).

Enligt Tornstam bygger inte en vänskapsrelation bara på att individer delar intressen och upplever saker tillsammans, utan det inrymmer också betydelsefulla relationer med signifikanta andra. Till följd av detta blir det viktigt att reflektera kring hur vänskapsrelationer bildas och vilken betydelse det har i de äldres liv. Enligt Tornstam är det många forskare som lägger tyngd vid betydelsen av likhet då en ny vänskapsrelation skall bildas. Forskare har sett att individer som är lika varandra i större utsträckning "hittar" varandra och blir vänner än individer som är mycket olika varandra. Vad likheten består av är mycket olika men exempel på detta är kön, ålder, klass etc. Den likhet som har kommit sig visas vara av stor betydelse är ålderslikhet. För att förstå begreppet ålderslikhet måste det skiljas på individer som är födda samma år vilket innebär att individerna delar en rad erfarenheter och upplevelser som samhällsutveckling, krig och fred, och de som befinner sig i samma situation i livet, på samma ställe i livsrytmen. Hänsyn måste tas till individens position i sin livsrytme samt individens livsrytmeålder. Av resonemanget som förts kan konstateras att vänskapsrelationer kommer främst att uppnås mellan individer med relativt likartad ålder (Tornstam 2005). Tornstam hävdar också att resonemanget leder till vidare antaganden som att, skall äldre etablera nya vänskapsrelationer ökar chanserna om det finns andra äldre människor inom räckhåll i den egna sociala miljön. Detta skulle då betyda att antal vänner varierar på antal

äldre i bostadsområdet samt att oavsett om individer har många eller få vänner är de flesta ändå jämnåriga. Tornstam bekräftade detta efter en studie han gjorde 1975 då han fann ett starkt samband mellan antal vänner och täthet bland äldre i bostadsområdet.

2. 2 Centrala begrepp:

Centralt för denna studie är några av vetenskapens aspekter som kan sammanfattas med begreppen:

Likhet med avseende på ålder, klass, yrke, boende, intressen och familj.

Tillfredställelse med bland annat avseende på kvalitet och hur ofta man har kontakt.

Förnyelse av vänskapsrelationer; en beskrivning dels huruvida det finns behov av förnyelse och vart man kan tänkas etablera nya kontakter.

Kapitel 3

3.1 Tidigare forskning

Det finns relativt gedigen forskning i ämnet gerontologi, bl.a. i *Åldrandets socialpsykologi* av Tornstam där det finns forskningsresultat i ämnet (Tornstam 2005). Det finns även mycket forskat kring ämnet ålderdom, ensamhet, sociala nätverk med fokus på anhöriga. Efter en databassökning på Universitetsbiblioteket i Göteborg samt Stadsbiblioteket, Internet på sidor som <http://scholar.google.se>, www.uppsatser.se samt personal med sakkunnighet i ämnet på Institutionen för socialt arbete kan det konstateras att forskningen kring temat ålderdom och vänskap inte är omfattande på svenska. Sökningar har gjorts med olika kombinationer av följande begrepp: vänskap, äldre människor, ålderdom, sociala relationer, vänskapsrelationer, sociala nätverk. De avhandlingar som hittades och bedömdes vara relevanta för studien redovisas nedan. Vikten av relevant forskning kring ämnet har föregått vikten av att sälla forskning efter tidsperiod. Därmed kommer även nyare och äldre forskning redovisas. Sökningar gjordes även på engelskspråkiga databaser. Begrepp som användes vid denna sökning var: elder people, old aged, friendship, social relations. Sökningen resulterade i några träffar som även de redovisas nedan.

Lars Svensson har skrivit *Mötesplatser på landsbygden. Om äldre människor, gemenskap och aktiviteter* (2006). Den handlar om äldre människor som bor på landsbygden och hur de träffas på gemensamma mötesplatser. Avhandlingen har två övergripande syften:

1. Att beskriva förekomsten av och motivera till ideella verksamheter på landsbygden riktad till äldre.
2. Att beskriva och förstå betydelsen av ideellt arrangerade mötesverksamheter för äldre på landsbygden (Svensson 2006 sid. 3).

Svensson har valt att utgå från två studier, den första är en kvantitativ översiktsstudie och den andra är en kvalitativ fallstudie. Den kvantitativa studien valde han att göra för att få kunskap om den ideella sektorns totala verksamheter. Han skickade ut ett frågeformulär till föreningar och föreningsliknande organisationer. Den kvalitativa fallstudien gjordes för att få en djupare förståelse för verksamheterna. Den genomfördes som närstudie på sju mötesplatser genom observationer och intervjuer (Svensson 2006).

Resultatet visar att de äldre som träffats på organiserade mötesplatser på landsbygden har själva skapat mötesplatser som har medfört ökad livskvalitet och hjälp till att hålla kvar det levande lokalsamhället. Exempel på aktiviteter som är förankrad i den lokala kulturen; musik och sång, snickerier, matlagning etc. Dessa aktiviteter är satta i det lokala samhället likaså i den historiska kontexten, betydelsen av dessa aktiviteter är därmed stor utifrån flera sammanhang (Svensson 2006).

Det har skett förändringar i människors umgängesmönster. Förr besöktes grannar mer spontant, bland annat för att prata en stund. Idag är den kontakten mer planerad och sker mest vid stora dagar som exempelvis en födelsedag. Det finns med andra ord en tydligare gränssättning mellan den privata och den offentliga sfären. Det betyder att när människor vill och behöver träffa varandra så görs det ofta på en offentlig arena (Svensson 2006).

Åldrandet och dubbelheten – många är fortfarande vitala och aktiva och har stort intresse i olika aktiviteter. För andra börjar åldern ta ut sin rätt, då den äldre inte orkar lika mycket längre. Några drabbas av sjukdom andra av att nära anhöriga dör bort men önskan om att fortfarande vara med på mötesplatserna finns. Det finns en positiv och en negativ sida av att se sitt eget och andras åldrande. Den åldrande har det ganska bra men det finns ett ständigt hot om vad som skall hända (Svensson 2006).

Monica Nordström och Anna Dunér har tillsammans skrivit *Bevilja och ta emot hjälp - Om biståndsbedömare och äldre i kommunal äldreomsorg* (2003). I denna rapport beskrivs, analyseras och diskuteras kommunal äldreomsorg ur biståndsbedömarnas inre arbete och de äldre och deras nätverksperspektiv. Syftet med rapporten är att synliggöra hela beslutsprocessen - från ax till limpa. Frågor som har varit centrala för studien är;

- Hur möts och behandlas en förfrågan om bistånd av biståndsbedömaren?
- Hur går ett formellt respektive ett informellt avslag eller beviljande till?
- Hur verkställs ett bistånd i form av hemtjänst eller särskilt boende?
- Hur uppfattar de äldre själva, deras anhöriga och biståndsbedömaren biståndets relevans?
- Vilken hjälp och stöd insatser ges av närstående? (Nordström/Dunér 2003 sid. 14).

Nordström och Dunér (2003) har valt att göra en kvalitativ studie med observationer och ett antal intervjuer med äldre, anhöriga och baspersonal från äldreomsorgen. I studien har fyra kommuner i Göteborgsregionen deltagit.

I denna rapport dras bland annat slutsatser som till exempel att äldre vill klara sig själva och värnar om sitt oberoende. För att upprätthålla detta oberoende används olika tillvägagångssätt: situationsanpassning, hjälp från flera håll och tjänster och gentjänster. Slutsatser kring att äldre har ett relativt stort nätverk av informella och formella kontakter. Genom sjuklighet och funktionsnedsättning på grund av hög ålder tenderar det formella nätverket att utlösas med många och ofta ytliga kontakter (Nordström/Dunér 2003).

I *Journal of Social Issues* (Volym 58/nummer 4, 2002) återfinns ett kapitel om skillnader mellan mäns och kvinnors sociala relationer, resursbrister samt depressiva symptom under senare delen av livet (Antonucci m.fl. 2002). Studien är gjord i fyra länder: Frankrike, Tyskland, Japan och USA.

Frågeställningar som studien utgår från:

- Finns det någon skillnad mellan äldre mäns och kvinnors sociala nätverk med fokus på kvantitet i länderna Frankrike, Tyskland, Japan och USA?
- Finns det skillnader mellan mäns och kvinnors upplevelse av både positiva och negativa aspekter i sociala relationer i dessa länder?
- Finns det några könsskillnader i dessa länder vad gäller upplevelser av änkestånd, sjukdom, trängd ekonomi och depressiva symptom?
- Ökar negativa sociala relationer risken för depressiva symptom sammankopplat med upplevelser av resursbrister, på olika sätt för män och kvinnor? (Antonucci m.fl. 2002 sid. 768)

Det har i tidigare forskning påvisats att kvinnor har större sociala nätverk än män (Troll, 1994; Vaux, 1985 i Antonucci m.fl. 2002), men att det finns viktiga likheter mellan män och kvinnor med avseende på vilka de benämner som sina viktigaste och närmaste relationer (Antonucci & Akiyama, 1987; Troll, 1994 i Antonucci m.fl. 2002). De närmaste relationerna för både män och kvinnor är sannolikt make/maka, barn, syskon och vänner (Antonucci m.fl. 2002). Dock kan det finnas skillnader mellan män och kvinnor om fokus läggs på kvalitativa

aspekter. Forskare har konstaterat att det inte är storleken på det sociala nätverket som är av betydelse, snarare om dessa relationer är av hög eller låg kvalitet (Antonucci, Akiyama & Lansford, 1998; Okun & Keith, 1998; Rook, 1992 i Antonucci m.fl. 2002).

Antonucci m.fl. (2002) studerar könsskillnader både utifrån kvantitativa aspekter (gällande nätverkets storlek) och på kvalitativa aspekter (så som positiva och negativa uppskattningar av sociala relationer) (Antonucci m.fl. 2002).

Att förlora sin partner under senare delen av livet har många äldre gemensamt, dock är detta något vanligare för kvinnor än för män. Att bli änka eller änkling leder ofta även andra stora förändringar såsom ökad sjukdom och dödlighet (Goldman, Koreman, & Weinstein, 1995 i Antonucci m.fl. 2002). Att partnern dör innebär att den närmaste relationen försvinner, kan då denna förlust kompenseras av andra sociala relationer? Studier visar att änkor som har andra nära relationer, särskilt andra familjemedlemmar får det stöd som dämpar stressen under denna tid (Morgan, 1989 i Antonucci m.fl. 2002).

Amerikanska studier visar att individer med skrala ekonomiska resurser får stöttning av ett mindre antal individer och har mer könssegregerade sociala nätverk som mestadels består av familjen (Gurin, Veroff, & Feld, 1960; Marmot m.fl. 1998 i Antonucci, 2002)). Som ett led i detta har Krause (1997) visat i sina studier gjorda i USA att ekonomiska resursbrister kan ha negativa effekter både på individen och på dennes sociala nätverk (i Antonucci m.fl. 2002).

Sammantaget hittades få skillnader mellan könen med avseende på det sociala nätverkets storlek och kvalitet i de fyra länderna. Alla fyra länder påvisade dock att kvinnor i genomsnitt upplever fler resursförluster än män och blir änkor i större utsträckning än vad män blir änklingar. Resursbrister och kvalitén på de sociala relationerna är relaterade till depressiva symptom för både män och kvinnor i de flesta länderna som studerats. Därför är dessa forskningsresultat viktiga i den mån att de upplyser om att kvalitén på sociala relationer kan dämpa negativa effekter av de gemensamma resursförlusterna som äldre upplever runt om i världen (Antonucci m.fl. 2002).

3.2 Sammanfattning av tidigare forskning

Svenssons (2006) resultat visar att de äldre som träffats på organiserade mötesplatser på landsbygden upplever ökad livskvalitet. Exempel på aktiviteter som är förankrad i den lokala kulturen; musik och sång, snickerier, matlagning etc. Betydelsen av dessa aktiviteter är stor utifrån flera sammanhang. Det har skett förändringar i människors umgängesmönster. Förr besöktes grannar mer spontant. Idag är den kontakten mer planerad. Det finns med andra ord en tydligare gränssättning mellan den privata och den offentliga sfären. Det betyder att när människor vill och behöver träffa varandra så görs det ofta på en offentlig arena (Svensson 2006).

I Nordströms och Dunérs (2003) rapport dras bland annat slutsatser som till exempel att äldre vill klara sig själva och värnar om sitt oberoende. För att upprätthålla detta oberoende används olika tillvägagångssätt: situationsanpassning, hjälp från flera håll och tjänster och gentjänster. Slutsatser kring äldre är att de har ett relativt stort nätverk av informella och formella kontakter. Genom sjuklighet och funktionsnedsättning på grund av hög ålder tenderar det formella nätverket att utlösas med många och ofta ytliga kontakter (Nordström/Dunér 2003).

I Antonucci m.fl. (2002) refereras till tidigare forskning som påvisat att kvinnor har större sociala nätverk än män (Troll, 1994; Vaux, 1985 i Antonucci m.fl. 2002), men att det finns viktiga likheter mellan män och kvinnor med avseende på vilka de benämner som sina viktigaste och närmaste relationer (Antonucci & Akiyama, 1987; Troll, 1994 i Antonucci m.fl. 2002). Det kan det finnas skillnader mellan män och kvinnor om fokus läggs på kvalitativa aspekter. Forskare har konstaterat att det inte är storleken på det sociala nätverket som är av betydelse, snarare om dessa relationer är av hög eller låg kvalitet (Antonucci, Akiyama & Lansford, 1998; Okun & Keith, 1998; Rook, 1992 i Antonucci m.fl. 2002). Att förlora sin partner är något vanligare för kvinnor än för män. Att bli änka eller änkling leder ofta även andra stora förändringar såsom ökad sjukdom och dödlighet (Goldman, Koreman, & Weinstein, 1995 i Antonucci m.fl. 2002). Att partnern dör innebär att den närmaste relationen försvinner, kan då denna förlust kompenseras av andra sociala relationer? Studier visar att änkor som har andra nära relationer, särskilt andra familjemedlemmar får det stöd som dämpar stressen under denna tid (Morgan, 1989 i Antonucci m.fl. 2002).

Kapitel 4

4.1 Metod och material

Valet mellan kvalitativ- och kvantitativ undersökningsmetod diskuterades och resulterade i kvantitativ metod. Anledningen till valet är främst att frågeställningarna kan besvaras på ett relevant sätt då studien syftar till att se likheter och olikheter i en större rampopulation än vad som skulle vara möjligt med en kvalitativ metod (Esaiasson m.fl. 2004).

Materialsamlingen bygger på en enkätundersökning. Valet har stått mellan att besöka träffpunkter för att på tu man hand hjälpas åt att fylla i enkäten på plats, att ringa respondent för att under samtalet fylla i enkäten åt dem eller att med hjälp av hemtjänstpersonal dela ut och samla in enkäten under en tidsbestämd period. Under resans gång har två metoder valts ut. Dels att respondenterna själva fyller i enkäten i sina hem, hemtjänsten är behjälplig med utdelning och inhämtning av enkäten, samt att besök görs av forskarna på tre träffpunkter för ifyllande av enkäter. Dessa former av materialinsamling ger möjlighet till att en vidare population kan nås, större materialunderlag samt möjlighet till ett bättre urval (Esaiasson m.fl. 2004).

Tillsammans med enkäten kommer ett informationsbrev samt ett kuvert för retur (se bilaga 2). Informationsbrevet grundar sig i de fyra forskningsetiska krav som Vetenskapsrådet antagit år 1990 (www.vr.se). Informationsbrevet är skrivet och utformat på ett så lättförståeligt sätt som möjligt, viss information kan tyckas vara svår och detta har försökt förklaras. Texten är även skriven med relativt stor stil.

Det kan finnas fördelar för respondenten att delta i undersökningen då denne kan få känna sig betydelsefull. Dessutom bidrar respondenterna till ny kunskap och får sina röster hörda. Denna form av materialinsamling ger även relativt snabb återkoppling och är därmed tidseffektiv (Esaiasson m.fl. 2004).

Denna form av undersökning är analytisk med deskriptiva delar. Ett viktigt syfte är att kartlägga och förklara samband (Körner/Wahlgren 2002). Beskrivningar och förklaringar kommer att göras utifrån individernas egen upplevelse av vänskap. Utgångspunkten är deduktiv där i förväg valda teorier och begrepp användas som analysverktyg av empirin (Larsson m.fl. 2005).

4.1.1 Genomförande

Valet av tillvägagångssätt för materialinsamlingen har under resans gång diskuterats vid ett flertal tillfällen. Olika överväganden och hinder har uppkommit på vägen. Till en början var tanken att genomföra materialinsamlingen via telefon. Då Sekretesslagen (SFS 1980:100) inte tillåter att utomstående får tillgång till information om de individer som är aktuella för äldreomsorg undersöktes möjligheten att gå via biståndsbedömare och hemtjänstpersonal att få individernas samtycke till utlämning av namn, adress och telefonnummer. Studien presenterades för biståndsbedömare och enhetschef, frågan hur sekretessen skulle lösas diskuterades. Sekretessen kan hävas förutsatt att respondenterna ger sitt samtycke (Nordström/Dunér 2003). Detta bedömdes vara en ogenomförbar process då arbetsbelastningen hos kommunens biståndsbedömare är hög samt då studien bör genomföras inom en viss tidsram. I det skeendet fördes diskussion med sakkunnig personal på Institutionen för socialt arbete gällande andra mer lämpade materialinsamlingsmetoder. Diskussionen ledde till valet att lämna ut enkäter till hemtjänstpersonal som i sin tur delar ut dem till sina vårdtagare under fyra dagar. Kontakt togs åter med enhetschef för hemvården för att få ett samtycke till den nya metoden. Enhetschefen gav sitt samtycke och det bestämdes att en av forskarna skulle besöka de två hemtjänstgrupperna under deras morgonsamling för att lämna enkäterna, ge informationsblad samt förklara syftet och tillvägagångssättet. Förtydligande gjordes även kring att hemtjänstpersonalen skulle göra en bedömning av vilka som var lämpade att delta i undersökningen. Betoning lades även på frivilligheten till deltagandet samt att personalen skulle anteckna hur många enkäter som delades ut under dessa fyra dagar för att underlätta vår bortfallsanalys. Fyra dagar senare återvände forskaren för att hämta de ifyllda enkäterna. Hemtjänstpersonalen hade fått in 30 av 60 utdelade enkäter. Det låga deltagandet förklarades med att det dels *fanns lite att göra just nu*, bedömningen gjordes även att många av vårdtagarna var för sjuka för att delta i undersökningen. Frågan gällande en eventuell förlängning av enkätinsamlingen diskuterades med hemtjänstpersonalen som förklarade att högst ett fåtal enkäter skulle kunna fyllas i vid en förlängning. Därmed lämnades ett tiotal enkäter kvar som på efterhand fick komma per post. Enhetschefen för hemvården gav tips om möjligheten till att besöka de tre träffpunkter som finns i kommunen och hänvisade till ansvarig enhetschef. Denna enhetschef gav i sin tur sitt samtycke till besöken. De träffpunkter som besöktes var Strandgården i centrala Karlsborg,

träffpunkten i Udenäs samt träffpunkten i Mölltorp. Under besöket på respektive träffpunkt var forskarna samt personal på träffpunkterna behjälpliga med ifyllandet av enkäterna.

4.1.2 Undersökningsinstrument

Frågeundersökningar kännetecknas av att forskaren ställer frågor till individerna, samma frågor ställs till samtliga individer (standardiserade frågor) och individerna får vid varje fråga välja mellan ett antal i förväg bestämda (fasta) svarsalternativ. Öppna frågor utan svarsalternativ kommer att användas när det bland annat handlar om individens ålder (Esaiasson m.fl. 2004). Frågeundersökningen syftar till att beskriva hur vanligt förekommande olika svar är i en viss population av individer och förklara skillnader i svar mellan olika grupper i populationen.

Själva enkäten består av 23 frågor som är utformade efter studiens syfte, teori samt centrala begrepp (se bilaga 3) (Körner/Wahlgren 2002). Enkäten är uppbyggd på ett lättförståeligt sätt med markerade frågor och stor stil på bokstäverna då målgruppen kan ha svårigheter med synen och svårt att tillgodogöra sig texten i enkäten. Enkäten består dels av frågor som skall besvaras med egna ord såsom ett eget förslag till gemensamma intressen. Även frågor som är utformade som påståenden med skalor som svarsalternativ, exempelvis ”jag är nöjd med hur ofta jag träffar en vän”. Svarsalternativen är utformade så att flertalet skall kunna hitta något alternativ som passar dem. Ett förhållningssätt som eftersträvats i utformandet av frågorna har varit öppenhet och inte ha förutfattade meningar om målgruppen, till exempel att det inte är givet att människor som lever i parrelation även bor tillsammans.

Vid formulering av frågorna i enkäten har även försök gjorts att inte använda frågor som kan upplevas stötande för respondenterna. Innan färdigställandet av enkäten har konsultation erhållits av sakkunnig personal på Institutionen för socialt arbete. Då respondenterna är helt anonyma och enkäten inte har uppgifter som kan identifiera dem kommer inte respondenten kunna återkalla sin enkät (Esaiasson m.fl. 2004).

För att kunna mata in det insamlade materialet kommer enkäterna i efterhand att numreras. Materialet inmatas i SPSS- program (Aronsson 1999) för att sedan kunna bearbetas på ett effektivt och säkert sätt. I studien redovisas frekvenstabeller samt korstabeller. Detta för att skönja eventuella samband sinsemellan. Fokus läggs på att se andelar, alltså procentsatser. Samtidigt som hänsyn måste tas till antalet individer som står för procentantalet. För att kunna

dra säkra slutsatser av materialet görs även chi-två test som mäter den statistiska signifikansen (Körner/Wahlgren 2002).

4.1.3 Urval med bortfall

Hur representativ är gruppen som studeras? En svårighet uppkommer när man väljer urvalet av individer ur rampopulationen. Det är sällan man gör en totalundersökning av rampopulationen, utan det vanliga är att man studerar en mindre del utav den (Larsson m.fl. 2005). Hur gör man för att nå representativitet? Urvalet sträcker sig till individer som är inskrivna i kommunens äldreomsorg. De ska bo i sitt eget boende eller servicelägenhet, alltså inte bo på äldreboende. De ska också vara över 65 år samt bo och vara skrivna i Karlsborgs kommun. Urvalet utgår dels från de individer som enligt hemtjänstpersonalen har förmågan att delta i undersökningen. Därmed exkluderas exempelvis personer som kan komma att känna obehag till exempel då de kan ha någon form av psykisk ohälsa eller demens. Anledningen till valet av att undersöka både individer som bor kvar i sin bostad och i servicelägenheter är att få en så nyanserad bild som möjligt. Bor man i servicelägenhet antas man ha en mer naturlig samlingspunkt vilket kan innebära ett annat socialt nätverk än för dem som lever kvar i sin bostad. Valet att exkludera individer som bor på äldreboenden grundar sig i en uppfattning om att dessa individer i större utsträckning har behov av mer omfattande omsorgs- och serviceinsatser och kan därmed ha svårt att tillgodogöra sig informationen och svara på enkäten.

När man använder sig av en metod där undersökningen utförs av de enskilda i hemmet får man räkna med ett visst bortfall. Det externa bortfallet sker genom individen väljer att inte fylla i enkäten, därmed är beslutet att inte delta taget och absolut i den mån att inget foljdbrev skickas ut om ny förfrågan (Esaiasson m.fl. 2004).

Att besöka träffpunkterna resulterade till högt deltagande. Det höga deltagandet kan bero på att respondenterna efter att ha fått muntlig information om forskarna samt studiens syfte kunde ta ställning till eventuellt deltagande. Det höga deltagandet beror även på att respondenterna hade möjligheten att få hjälp med ifyllandet enkäten, samt att respondenterna trots information om frivillighet eventuellt kände av ett gruppsyck då flertalet valde att besvara enkäten. Många av de äldre har bland annat svårigheter med att se, utan hjälp med ifyllande hade de inte kunnat delta.

92 enkäter delades ut av hemtjänstpersonal eller på träffpunkterna. 62 kom åter till forskarna. Det externa bortfallet är 30 enkäter. Den största delen av bortfallet kommer från de enkäter som delades ut i hemmet. En möjlig anledning till detta skulle kunna vara att många äldre inom äldreomsorgen har förhållandevis dålig hälsa.

4.1.4 Validitet

Med hög validitet menas att man så nära som möjligt lyckas mäta det som avses att mäta. För det första har bedömning gjorts att enkätundersökning på lämpligaste sätt tillgodoser studiens syfte. För det andra är det viktigt att utforma frågorna så att forskarna så långt som möjligt får en sann, ärlig bild av vad respondenten tycker eller hur hon/han uppfattar sin situation (Larsson m.fl. 2005). Respektive fråga i enkäten måste stämma överens med studiens syfte för att få en så korrekt validering som möjligt (Ejlertsson 2005). Det handlar om att få en så sann bild som möjligt av verkligheten oberoende av vilken förförståelse som finns hos forskarna (Larsson m.fl. 2005). I utformandet av enkäten har fokus lagts på att undvika ”påverkan”, det vill säga genom försök att ge den svarande så nyanserade svarsalternativ som möjligt. Samtidigt som vissa ”ja” och ”nej” frågor är nödvändiga (Larsson m.fl. 2005).

För att säkerställa de kvalitativa variablernas samband ska ett icke-parametriskt test, ett chi-två test användas. Chi-två testet mäter om sambandet mellan variablerna är statistiskt signifikant. Slutsatser är svåra att dra utan att säkerställa resultatet, därmed är signifikanstestet en bra metod att använda för att få en uppfattning om skillnader som framträder i materialinsamlingen kan förklaras av slumpen eller inte (Larsson m.fl. 2005). Själva *signifikansnivån* anger sannolikheten att förkasta sambandet mellan två variabler. Av tradition väljer man oftast mellan signifikansnivåerna 5 procent, 1 procent respektive 0,1 procent. I denna studie är signifikansnivån 5 procent, vilket innebär att värden under denna procentsats är signifikanta (Larsson m.fl. 2005).

4.1.5 Reliabilitet

För att få tillförlitligt resultat är det nödvändigt med både hög validitet och hög reliabilitet. Med reliabilitet avses att måttet är stabilt och inte störs av variationer i tid, plats, intervjuare etc. (Larsson m.fl. 2005)

En risk är att individer svarar på ett annorlunda sätt på grund av att de känner en förväntan av att svara på ett visst sätt. Studien behandlar ett ämne som för vissa är känsligt, en del av individerna har eventuellt inga vänner men svarar annorlunda, exempelvis på grund av genans över faktum att de inte har några vänner (Esaiasson m.fl. 2004). För att respondenterna skall kunna ge en så sann bild som möjligt om deras vänskapsrelationer garanteras de anonymitet. I de situationer där forskarna var behjälpliga med ifyllandet av enkäten har forskarna samtidigt arbetat med att försöka undvika påverkan och styrning. Eventuellt skulle individerna även kunna störas av miljön, av andra som befinner sig i rummet (Larsson m.fl. 2005).

Det finns risker med att enkäten ifylls i hemmen då det inte kan säkerställas att det är respondenterna själva som besvarat enkäten då till exempel anhöriga hjälper till. Detta är något som för forskarna är omöjligt att kontrollera, dock bedöms inte detta vara ett stort problem för studiens tillförlitlighet. Dessutom är det svårt att veta anledningar till varför man väljer att inte svara på frågor (Esaiasson m.fl. 2004). Bedömning görs att frågorna i enkäten är lättförståliga och relevanta utifrån studiens syfte.

4.1.6 Generaliserbarhet

Urvalet av personer är begränsad till en bestämd population, i detta fall till individer över 65 år, aktuella inom äldreomsorgen i Karlsborgs kommun. Hemtjänstpersonalen är informerad om att exkludera individer som kan komma till skada såsom individer som lider av psykisk ohälsa eller demenssjukdom. Meningen är att individerna och deras svar ska vara representativa för rampopulationen, ambitionen ligger inte i att kunna dra generella slutsatser till alla äldre i stort men till en mindre ort i Sverige med vissa regionala skillnader (Esaiasson m.fl. 2004).

Genom att arbeta aktivt med både validitet och reliabilitet görs kunskapen i studien användbar även i andra sammanhang. Skulle studien göras på nytt i en motsvarande målgrupp och ort skulle troligen liknande resultat framgå då resultatet är representativt i och med att studien har gjorts både bland individer som är aktuella inom hemtjänst och gäster på träffpunkter.

4.1.7 Etik

Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet antog i mars 1990 fyra forskningsetiska principer. Principerna bygger på det grundläggande krav om individskydd och har konkretiserats i dessa krav: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (www.vr.se).

Informationskravet i denna studie innebär att information skall ges om vilka författarna är, syftet med undersökningen, information om studien i stort, hur studien ska genomföras samt villkoren för deltagandet. Frivilligheten att delta ska poängteras då respondent har rätt att avbryta sin medverkan. Tydlighet i att uppgifterna inte kommer att användas i annat syfte än för forskningen är centralt samt att ge information om hur dessa uppgifter redovisas (www.vr.se).

Samtyckeskravet innebär att deltagaren i undersökningen har rätt att bestämma över sin medverkan (www.vr.se). Kvale (1997) skriver om principen om fördelaktighet som innebär att risken att respondenten lider skada skall vara så liten som möjligt. Bedömningen skall göras vid urvalet så fördelarna med att delta överväger skaderisken. Hemtjänstpersonalen skall göra en bedömning av urvalet och exkludera dem som eventuellt inte har förmågan att tillgodogöra sig information i den mån att de kan ge sitt samtycke till medverkan. Det kan till exempel handla om att individen är drabbad av psykisk ohälsa och att en undersökning av denna form enbart skulle vara till skada för individen. Eventuellt kan individerna känna av en asymmetrisk "maktrelation" då enkäten måste besvaras inom en kort tidsram och därmed ger sitt samtycke utan att ha ett ordentligt grepp om vad studien *egentligen* handlar om. För att förebygga detta problem kommer ett informationsbrev att skickas med till alla som kan tänkas kunna delta (www.vr.se).

Konfidentialitet i forskning innebär att information som identifierar respondenterna inte

kommer redovisas (Kvale 1997). Att en studie skall genomföras kan väcka uppmärksamhet och intresse hos andra som inte deltar i själva studien, dock kommer inte materialunderlaget att delges andra än författarna då de försluts i kuvert efter ifyllandet och därmed kan inte heller individernas svar identifieras (Larsson m.fl. 2005). Konfidentialitetskravet innefattar även att respondenterna i efterhand inte kommer att kunna dra tillbaka sin medverkan då enkäterna inte är märkta med några personuppgifter och respondenterna inte kan spåras (www.vr.se). Förfrågan gällande om kommunen skall hållas avidentifierad eller inte har ställts till Socialchefen. Han godkände att studien namnger kommunen så länge inga respondenter kan identifieras.

Nyttjandekravet handlar om att individer inte får utsättas för otillbörlig påtryckning eller påverkan (www.vr.se), individerna skall med andra ord vara medvetna om att studien inte ingår i den hjälp de får inom äldreomsorgen och att deras eventuella medverkan i studien inte kommer att få konsekvenser på vården. Allt detta beskrivs i informationsbrevet (se bilaga nr 2). Det kan finnas en risk med är hemtjänstpersonal delar ut och samlar in enkäten då respondenten kan känna sig tvingad till att besvara enkäten. För att förebygga detta har hemtjänstpersonalen fått muntliga instruktioner om att deltagandet är frivilligt. Anonymiteten kan tillgodoses genom att ett kuvert bifogats med varje enkät som respondenten själv kan försluta innan hemtjänstpersonalen mottar den.

Kapitel 5

5.1 Resultat

Kapitlet som följer är upplagd på följande vis: först kommer en sammanställning av bakgrundsvariabler samt en allmän beskrivning av populationen utifrån frekvenstabeller. På samma sätt är även variablerna som handlar om vänskap upplagd. Alla frekvenstabeller hittas i bilaga 4. Kapitel 5 fortsätter sedan med en redovisning av korstabeller följt av en summering.

Av de 92 enkäter som delades ut besvarades 62 stycken. Det externa bortfallet är därmed 30 stycken enkäter. För att kunna göra en analys på resultaten i tabellerna nedan har vissa svarsalternativ slagits samman, exempelvis ålderskategorier samt kategorier i svaren på skalfrågorna. Skalan är mellan ett och fem, där ett motsvarar ”inte nöjd och fem ”mycket nöjd”. För att kunna se samband har svarsalternativen ett och två slagits samman och motsvarar ”inte nöjd” medan tre och fyra motsvarar ”nöjd”. Alternativet ”mycket nöjd” motsvaras av fem och står ensam då det bedömts att siffran är viktig.

5.1.1 Sammanställning av bakgrundsvariabler

Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

VARIABEL	PROCENT
Kvinna	65
Man	35
Ålder;	
65-74	5,2
75-89	77,6
90 +	17,2
Barn;	

0	11,5
1	19,2
2 eller fler	69,2
Lever i parrelation	16,1
Lever inte i parrelation	83,9
Bor tillsammans med någon	12,1
Bor inte tillsammans med någon	87,9
Bor i lägenhet	82,3
Bor i hus	17,7
Betraktar sig själv och familj som;	
Jordbrukare	14,3
Arbetare	59,2
Lägre tjänsteman/ Egen företagare	26,5
Har anhöriga	95
Har inga anhöriga	5
Träffar eller hör av anhöriga;	
Dagligen	23,3
En till några gånger i veckan	46,7
Några gånger i månaden/ år	30

5.1.2 Allmän beskrivning av populationen som undersökts

Av enkäter som kom åter till forskarna var 62,9 procent, alltså 39 besvarade av kvinnor. 33,9 procent är motsvarande 21 män som deltog i undersökningen. 62 respondenter har haft möjlighet att svara, det interna bortfallet är 3,2 procent, alltså två individer har valt att inte besvara frågan. En möjlig anledning till detta bortfall skulle kunna vara att respondenterna inte uppfattat frågan (se bilaga 4 tabell 1).

Av de respondenter som deltagit i enkätundersökningen är den största målgruppen mellan 75-89 år, sammanlagt 72,6 procent motsvarande 45 personer. 4,8 procent, alltså 3 personer hör till åldersgruppen 65-74 år medan åldersgruppen 90 år och äldre representeras av 10 personer, alltså 16,1 procent. Det interna bortfallet är 6,5 procent med andra ord har fyra personer av 62

sammanlagt valt att inte besvara frågan, vilket skulle kunna förklaras med att respondenter inte velat uppge sin ålder då vissa kan tycka att det är olämpligt att fråga om åldern (se bilaga 4 tabell 2).

Andelen respondenter med ett barn är 16,1 procent, alltså 10 personer. De svarande som har två eller fler barn är 58,1 procent eller 36 personer. Sex personer motsvarande 9,7 procent uppger att de inte har några barn. Bortfallet är 16,1 procent vilket motsvarar 10 personer av 62 sammanlagt. Då frågan var utformad med "eget alternativ" kan de respondenter som inte har barn valt att inte svara på frågan. Detta skulle kunna innebära att andelen utan barn egentligen är större (se bilaga 4 tabell 3).

På frågan "lever du i parrelation?" svarade 10 personer, alltså 16,1 procent "ja". Medan 83,9 procent, motsvarande 52 personer svarade "nej". Inget internt bortfall (bilaga 4, tabell 4). Antalet som bor tillsammans med någon är 11,3 procent, motsvarande sju personer av de äldre. 82,3 procent, alltså 51 av dem uppger att de inte bor tillsammans med någon. Bortfallet är fyra personer av 62 totalt som motsvarar 6,5 procent. En möjlig förklaring till bortfallet i frågan skulle kunna vara att respondenterna uppfattar "lever du i parrelation?" och "bor du tillsammans med någon?" som likvärdiga (se bilaga 4 tabell 5).

82,3 procent motsvarande 51 personer uppger att de bor i lägenhet medan 17,7 procent eller 11 personer bor i hus. Inget bortfall (se bilaga 4 tabell 6).

På frågan "om du skulle beskriva dig och din eventuella make/maka, vilket passar bäst in?" svarade 46,8 procent, vilket motsvarar 29 personer att de betraktar sig själva och sin familj som arbetare. 21 procent alltså 13 personer betraktar sig som lägre tjänstemän/egen företagare, 11,3 procent motsvarande sju personer anser sig vara jordbrukare. Av 62 svarade enkäter är det interna bortfallet 21 procent vilket motsvarar 13 personer. Det som kan tänkas förklara bortfallet är det kan vara svårt för respondenten att definiera sig utifrån en klasstillhörighet (se bilaga 4 tabell 7).

91,9 procent alltså 57 personer svarar att de har anhöriga som de hör av eller träffar. 4,8 procent motsvarande tre personer uppger att de inte hör av eller träffar anhöriga. Bortfallet är 3,2 procent eller två personer av 62 totalt. Möjliga förklaringar till bortfallet kan vara dels att respondenten inte uppfattat frågan och för det andra att de eventuellt saknar anhöriga men inte

vill uppge det (bilaga 4 tabell 8). De personer som uppger att de hör av eller träffar sina anhöriga en till några gånger per vecka är 45,2 procent eller 28 personer. De som svarat att de har kontakt dagligen är 22,6 procent, motsvarande 14 personer. 29 procent eller 18 personer uppger att de har kontakt några gånger i månaden/år med sina anhöriga. Bortfallet är 3,2 procent eller två av 62 personer. Det kan tänkas att anledningen till bortfallet är densamma som för föregående fråga (se bilaga 4 tabell 9).

5.1.3 Sammanställning av variabler som handlar om vänskap

Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

VARIABEL	PROCENT
Antal nära vänner;	
Inga	5
Några få	41,7
Flertal	53,3
Hur de håller kontakt;	
Träffas	67,2
Brevväxlar	6,9
Telefonkontakt	81
Annat	27,6
Hur ofta har de kontakt med vänner;	
Dagligen	23,7
En till några gånger i veckan	40,7
Några gånger i månaden/ år	35,6
Hur nöjda de är med hur ofta de <i>hör</i> av en vän;	
Inte nöjd	10,3
Nöjd	50
Mycket nöjd	39,7
Hur nöjda de är med hur ofta de <i>träffar</i> av en vän;	

Inte nöjd	8,3
Nöjd	48,3
Mycket nöjd	43,3
Jämnåriga med vänner	17,7
Inte jämnåriga med vänner	12,9
Både jämnårig och inte med vänner	69,4
Bor nära vänner	40,3
Bor inte nära vänner	12,9
Bor både nära och långt från vänner	46,8
Har gemensamma intressen med vänner	35,5
Har inga gemensamma intressen med vänner	8,1
Har både gemensamma intressen och inte med vänner	56,5
Nöjd med antalet vänner;	
Inte nöjd	10,2
Nöjd	35,6
Mycket nöjd	54,2
Nöjd med kvalitén på vänskapsrelationer;	
Inte nöjd	6,9
Nöjd	43,1
Mycket nöjd	50
Långvariga relationer	33,9
Nya relationer	1,8
Både långvariga och nya relationer	64,3
Har behov av att träffa nya vänner	36,1
Har inte behov att träffa nya vänner	63,9
Vart träffar de nya vänner;	
Offentlig plats	10
Genom andra vänner	30
Träffpunkt	66,7
Annat	10

5.1.4 Beskrivning av populationen med avseende på vänskap

Tabell 10 handlar om hur många vänner respondenterna har som de kallar nära vänner. Tabellen visar att 51,6 procent eller 32 personer har svarat att de har ett flertal vänner som de kallar för nära vänner. 40,3 procent motsvarande 25 personer anger att de har några få vänner som de betraktar vara nära. Tre personer, 4,8 procent anger att de inte har några vänner som de skulle kalla nära. Bortfallet är 3,2 procent, alltså två av 62 personer. Bortfallet skulle kunna förklaras med att respondenter utan nära vänner kan uppleva genans över detta faktum (se bilaga 4 tabell 10).

På frågan ”hur håller du och dina vänner kontakt med varandra?” anger 75,8 procent, alltså 47 personer att de har telefonkontakt. 62,9 procent eller 39 personer svarar att de träffas. 25,8 procent eller 16 personer svarar ”annat”. Bland de som svarat ”annat” anges bland annat besök, samtal, boulespel och Internet. Det interna bortfallet är 6,5 procent alltså fyra personer av 62 totalt. Det kan tänkas att bortfallet beror på att respondenter inte uppfattat alternativet ”annat” och har därmed inte hittat ett passande alternativ (bilaga 4 tabell 11-14).

Utifrån tabell 15 som handlar om hur ofta respondenterna hör av eller träffar någon i sin vänskapskrets går det att utläsa att 38,7 procent eller 24 personer att det hör av eller träffar någon i sin vänskapskrets en till några gånger i veckan. 33,9 procent motsvarande 21 personer har angett att de har kontakt med någon i vänskapskretsen några gånger i månaden/år. Det är 22,6 procent, 14 personer som svarar att de har daglig kontakt. Bortfallet är 4,8 procent alltså tre av 62 personer och skulle kunna förklaras genom att det kan vara svårt för respondenterna att uppskatta hur ofta de har kontakt med någon i sin vänskapskrets (se bilaga 4 tabell 15).

Som kan utläsas av tabell 16 ”jag är nöjd med hur ofta jag *hör* av en vän” är 37,1 procent motsvarande 23 personer mycket nöjda med hur ofta de hör av en vän. De respondenter som har angivit svarsalternativ att de är ”nöjda” uppgår till 46,8 procent, vilket motsvarar 29 personer. Sex personer motsvarande 9,7 procent anger att de inte är nöjda med hur ofta de hör av en vän. 6,5 procent, alltså fyra personer utgör bortfallet av sammanlagt 62. Anledningen till bortfallet skulle kunna förklaras genom att respondenter inte tagit ställning i frågan (se bilaga 4 tabell 16)

Procentsatserna i tabell 17 ”jag är nöjd med hur ofta jag *träffar* en vän” liknar de i tabell 16. Utifrån tabell 17 är några fler mycket nöjda med hur ofta de träffar en vän samtidigt som färre är ”inte nöjda”. Bortfallet är även det mindre: 3,2 procent eller två personer av 62 totalt, dock kan förklaringen till detta vara densamma som i frågan ovan (se bilaga 4 tabell 17).

Tabell 18 som gällande frågan om vänner till respondenterna är jämnåriga eller inte visar att 69,4 procent, 43 personer har svarat att deras vänner är både jämnåriga och inte. 17,7 procent alltså 11 personer svarar att deras vänner är jämnåriga medan 12,9 procent eller åtta personer anger att deras vänner inte är jämnåriga. Inget bortfall (se bilaga 4 tabell 18).

Utifrån tabell 19 går att utläsa att 46,8 procent motsvarande 29 respondenter anger att de bor både nära och längre bort från sina vänner. 40,3 procent alltså 25 personer svarar att de bor nära sina vänner. Åtta personer alltså 12,9 procent uppger att de inte bor nära sina vänner. Inget internt bortfall (se bilaga 4 tabell 19).

Tabell 20 visar att 35,5 procent alltså 22 personer har gemensamma intressen med sina vänner. 8,1 procent, fem personer svarar att de inte har något gemensamt intresse med sina vänner. Medan 56,5 procent, alltså 35 personer svarar ”blandat”. Inget bortfall (se bilaga 4 tabell 20)

På frågan ”vad är det viktigaste ni har gemensamt” anges svar som; gemensamma samtalsämnen, träffpunkter, fika, bingo och spel, arbete, musik, sport, promenader, djur/natur, politik, gammal vänskap med minnen, kyrkan, familj och barnbarn, studiecirklar, pensionärsförening, handarbete, samt ideellt arbete.

51,6 procent motsvarande 32 personer svarar att de är mycket nöjda med antalet vänner de har. 33,9 procent alltså 21 personer är nöjda. 9,7 procent eller sex personer är inte nöjda med antalet vänner de har. Bortfallet är 4,8 procent, motsvarande tre personer av 62. Möjliga anledningar till detta kan vara att respondenterna inte tagit ställning till frågan eller att respondenterna inga vänner har och tycker sig inte kunna svara på frågan (se bilaga 4 tabell 21).

Utifrån tabell 22 framgår att 40,3 procent alltså 25 personer är nöjda med de vänskapsrelationer de har med avseende på kvaliteten. De respondenter som kryssat i ”mycket nöjd” uppgår till 46,8 procent eller 29 personer. Fyra respondenter eller 6,5 procent upplever att de inte är nöjda med kvaliteten på deras vänskapsrelationer. Bortfallet är 6,5 procent motsvarande fyra personer av 62 totalt. Bortfallet skulle kunna förklaras med att frågan kan upplevas svår att svara på då begreppet ”kvalitet” kan betyda olika för olika människor (se bilaga 4 tabell 22).

De flesta av respondenterna svarar att deras vänskapskrets består av både långvariga och nyare relationer, 58,1 procent eller 36 personer. 30,6 procent, alltså 19 personer uppger att deras vänskapskrets enbart består av långvariga relationer. Av 62 enkätsvar är bortfallet 9,7 procent motsvarande sex personer, vilket skulle kunna förklaras genom att respondenterna eventuellt aldrig tänkt i dessa termer och har därmed inte kunnat ta ställning (se bilaga 4 tabell 23).

Utifrån tabell 24 svarar 62,9 procent motsvarande 39 personer att de inte är i behov av att träffa nya vänner. 35,5 procent alltså 22 personer anger att de är i behov av att träffa nya vänner. Bortfallet är 1,6 procent motsvarande en person av 62 sammanlagt, en möjlig förklaring kan vara att respondenten inte uppfattat frågan (se bilaga 4 tabell 24).

På frågan vart det skulle vara mest sannolikt att träffa nya vänner anger 32,3 procent, 20 personer träffpunkter. 14,5 procent motsvarande nio personer anger ”genom andra vänner” som svar. 4,8 procent alltså tre personer uppger ”offentlig plats” som den mest sannolika platsen att träffa nya vänner på. Ytterligare 4,8 procent, tre personer anger ”annat alternativ” men har inte gett exempel på dessa. Bortfallet i frågan är 51,6 procent, alltså 32 av 62 personer. Bortfallet kan bero på formuleringen av frågan då detta är en följdfråga (se bilaga 4 tabell 25-28).

5.1.5 Summering av frekvenstabeller

Av de 62 enkäter som besvarades är 62,9 procent kvinnor, 33,9 procent män. Den största åldersgruppen är mellan 75-89 år. 58,1 procent av de som deltagit i undersökningen uppger att

de har två eller fler barn. En betydande majoritet av respondenterna lever inte i parrelation eller bor tillsammans med någon. De flesta bor även i lägenhet och anser sig ha arbetarbakgrund. 91,9 procent har anhöriga som de hör av eller träffar. Majoriteten har kontakt en till flera gånger per vecka med sina anhöriga.

Tre personer uppger att de inte har några nära vänner, 91,9 procent anger att de har antingen några få vänner eller ett flertal. Mest kontakt har de genom telefon men en stor grupp träffar även sina vänner. De flesta hör av eller träffar sina vänner några gånger i veckan. Gruppen som angett att de hör av eller träffar sina vänner några gånger i månaden/år är nästan lika stor. En övervägande majoritet är nöjd med hur ofta de hör av eller träffar en vän. De är även nöjda med antalet vänner och kvalitén på vänskapsrelationerna. Vanligast är att de har både långvariga och nyare relationer, 30,6 procent har angett att deras vänskapskrets enbart består av långvariga relationer. Flertalet respondenter har svarat att deras vänner är både jämnåriga och inte samt att de bor både nära och längre bort från sina vänner. Men 40,3 procent anger att de bor nära sina vänner. 56,5 procent har svarat "blandat" på frågan om de har gemensamma intressen med sina vänner. 62,9 procent av respondenterna är inte i behov av att träffa nya vänner, 35,5 procent anger att de har behov av nya vänner och detta gör de på träffpunkter eller genom andra vänner.

5.1.6 Korstabeller

I kommande avsnitt redovisas intressanta samband som är statistiskt säkerställda. I denna studie är signifikansnivån 5 procent, vilket innebär att värden under denna procentsats är signifikanta (Larsson m.fl. 2005).

Tabell 29. Kön mot anhöriga (n=62)

KÖN	HAR DU ANHÖRIGA SOM DU HÖR AV ELLER TRÄFFAR?		TOTALT
	Ja	Nej	
Kvinna	37	0	37
	100,0%	,0%	100,0%
Man	18	3	21
	85,7%	14,3%	100,0%
Totalt	55	3	58
	94,8%	5,2%	100,0%

Signifikansnivå: 1,8 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

Alla kvinnor som deltagit i undersökningen har anhöriga som de hör av eller träffar. 85,7 procent alltså 18 av männen har anhöriga, 14,7 procent motsvarande tre personer har inga anhöriga (se tabell 29).

Tabell 30. Anhöriga mot nära vänner (n=62)

HAR DU ANHÖRIGA SOM DU HÖR AV ELLER TRÄFFAR?	HUR MÅNGA VÄNNER HAR DU SOM DU KALLAR FÖR NÄRA VÄNNER?			TOTAL
	Inga	Några få	Flertal	
Ja	2	24	30	56
	3,6%	42,9%	53,6%	100,0%
Nej	1	1	0	2
	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
Totalt	3	25	30	58
	5,2%	43,1%	51,7%	100,0%

Signifikansnivå: 1 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

De respondenter som har angett att de har anhöriga, har 42,9 procent av dem några få vänner och 53,6 procent av dem har ett flertal vänner som de kallar för nära vänner. Av de två respondenter som angett att de inte har anhöriga uppger den ena att personen i fråga inte har någon nära vän, den andra uppger ”några få” (se tabell 30).

Tabell 31. Nära vänner mot hur ofta de har kontakt (n=62)

HUR MÅNGA VÄNNER HAR DU SOM DU KALLAR FÖR NÄRA VÄNNER?	HUR OFTA HÖR DU AV ELLER TRÄFFAR NÅGON I DIN VÄNSKAPSKRETS?			TOTALT
	Dagligen	En till några gånger i veckan	Några gånger i månaden/år	
Inga	0	1	2	3
	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Några få	2	9	13	24
	8,3%	37,5%	54,2%	100,0%
Flertal	12	13	5	30
	40,0%	43,3%	16,7%	100,0%
Totalt	14	23	20	57
	24,6%	40,4%	35,1%	100,0%

Signifikansnivå: 1,3 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

De respondenter som har ett flertal nära vänner hör av eller träffar sina vänner till största del en till några gånger i veckan samt dagligen. De 13 av 24 respondenter som har valt att svarsalternativet ”några få” hör av eller träffar sina vänner några gånger i månaden/år (se tabell 31).

Tabell 32. Nära vänner mot nöjdhet med hur ofta de hörs av (n=62)

HUR MÅNGA VÄNNER HAR DU SOM DU KALLAR FÖR NÄRA VÄNNER?	”JAG ÄR NÖJD MED HUR OFTA JAG HÖR AV EN VÄN”			TOTALT
	Inte nöjd	Nöjd	Mycket nöjd	
Inga	2	1	0	3
	66,7%	33,3%	,0%	100,0%
Några få	3	15	6	24
	12,5%	62,5%	25,0%	100,0%
Flertal	1	12	17	30
	3,3%	40,0%	56,7%	100,0%
Totalt	6	28	23	57
	10,5%	49,1%	40,4%	100,0%

Signifikansnivå: 0,2 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

Utifrån tabellen ovan kan utläsas att de respondenter som har ett flertal vänner är ”nöjda” till ”mycket nöjda” med hur ofta de hör av en vän. De som har några få nära vänner är till störst del nöjda med hur ofta de hör av en vän. De tre respondenter som uppgett att de inte har några vänner är två av dem inte nöjda och en är nöjd med hur ofta de hör av en vän (se tabell 32).

Tabell 33. Nära vänner mot nöjdhet med hur ofta de träffas (n=62)

HUR MÅNGA VÄNNER HAR DU SOM DU KALLAR FÖR NÄRA VÄNNER?	"JAG ÄR NÖJD MED HUR OFTA JAG TRÄFFAR EN VÄN"			TOTALT
	Inte nöjd	Nöjd	Mycket nöjd	
Inga	2	0	1	3
	66,7%	,0%	33,3%	100,0%
Några få	3	14	8	25
	12,0%	56,0%	32,0%	100,0%
	0	13	17	30
Flertal	,0%	43,3%	56,7%	100,0%
Totalt		27	26	58
	5	46,6%	44,8%	100,0%
	8,6%			

Signifikansnivå: 0,1 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

Resultaten i tabellen ovan motsvarar i stor utsträckning korstabellen ”hur många vänner kallar du för nära” med ”jag är nöjd med hur ofta jag *hör* av en vän”. I överlag är respondenterna nöjda med hur ofta de träffar en vän (se tabell 33).

Tabell 34. Nära vänner mot antal vänner (n=62)

HUR MÅNGA VÄNNER HAR DU SOM DU KALLAR FÖR NÄRA VÄNNER?	"JAG ÄR NÖJD MED ANTALET VÄNNER JAG HAR"			TOTALT
	Inte nöjd	Nöjd	Mycket nöjd	
Inga	2	1	0	3
	66,7%	33,3%	,0%	100,0%
Några få	3	9	11	23
	13,0%	39,1%	47,8%	100,0%
Flertal	1	9	21	31
	3,2%	29,0%	67,7%	100,0%
Totalt	6	19	32	57
	10,5%	33,3%	56,1%	100,0%

Signifikansnivå: 0,8 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

De respondenter som svarat ”flertal” på frågan ”hur många vänner har du som du kallar för nära?” har 67,7 procent svarat att de är mycket nöjda med antalet vänner de har. De respondenter som svarat ”några få” är 47,8 procent *mycket nöjda* med antalet, tätt följt av 39,1 procent som angett att de är *nöjda*. Av de respondenter som uppger att de inte har några vänner som de kallar nära vänner är två av tre inte nöjda med antalet vänner de har (se tabell 34).

Tabell 35. Nära vänner mot kvalitet (n=62)

HUR MÅNGA VÄNNER HAR DU SOM DU KALLAR FÖR NÄRA VÄNNER?	"JAG ÄR NÖJD MED DE VÄNSKAPSRELATIONER JAG HAR MED AVSEENDE PÅ KVALITET"			TOTALT
	Inte nöjd	Nöjd	Mycket nöjd	
Inga	2	0	1	3
	66,7%	,0%	33,3%	100,0%
Några få	0	12	11	23
	,0%	52,2%	47,8%	100,0%
Flertal	1	12	17	30
	3,3%	40,0%	56,7%	100,0%
Totalt	3	24	29	56
	5,4%	42,9%	51,8%	100,0%

Signifikansnivå: 0,0 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

De respondenter som uppgett att de har ett flertal vänner som de kallar för nära vänner är även i störst utsträckning mycket nöjda med kvalitén på vänskapsrelationerna. De som angett att de har några få vänner har 52,2 procent kryssat i att de är *nöjda* med kvalitén. 47,8 procent av dem som har svarat några få vänner har även svarat att det är *mycket nöjda* (se tabell 35).

Tabell 36. Ålder mot nya eller långvariga relationer (n=62)

ÅLDER	BESTÅR DIN VÄNSKAPSKRETS MEST AV:			TOTALT
	Långvariga relationer	Både och	Nyare relationer	
65-74	3	0	0	3
	100,0%	,0%	,0%	100,0%
75-89	10	29	0	39
	25,6%	74,4%	,0%	100,0%
90+	5	4	1	10
	50,0%	40,0%	10,0%	100,0%
Totalt	18	33	1	52
	34,6%	63,5%	1,9%	100,0%

Signifikansnivå: 1,1 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

I den antalsmässigt största ålderskategorin mellan 75-89 år har 74,4 procent både långvariga - och nyare vänskapsrelationer, 25,6 procent av dem har enbart långvariga relationer. De respondenter som är 90+ har 50 procent, motsvarande fem personer enbart långvariga relationer, 40 procent alltså fyra personer har både och. De tre individer som är i ålderskategorin 65-74 år har alla enbart långvariga vänskapsrelationer (se tabell 36).

Tabell 37. Antal barn mot behov av nya vänner (n=62)

ANTAL BARN	HAR DU BEHOV AV ATT TRÄFFA NYA VÄNNER?		TOTALT
	Ja	Nej	
Ett barn	8	2	10
	80,0%	20,0%	100,0%
Two eller fler barn	8	27	35
	22,9%	77,1%	100,0%
Inga barn	2	4	6
	33,3%	66,7%	100,0%
Totalt	18	33	51
	35,3%	64,7%	100,0%

Signifikansnivå: 0,4 procent, sambandet är statistiskt signifikant.

Variabeln ”antal barn” ställdes mot variabeln ”har du behov av att träffa nya vänner?”. De respondenter som uppgett att de har ett barn tycks 80 procent av dem ha behov av att träffa nya vänner. En generaliserad bild av tabellen visar att ju fler barn respondenterna har desto mindre behov har de av att träffa nya vänner. Som redan förklarats under frekvenstabell tre i avsnitt 5.1.1 är bortfallet stort på frågan ”antal barn”, eventuellt på grund av att respondenter utan barn har valt att inte svara på frågan. Detta medför att siffrorna för bortfall och ”inga barn” inte är helt representativa (se tabell 37).

5.1.7 Summering av korstabeller

Alla kvinnor i undersökningen har angett att de har anhöriga som de hör av eller träffar. 85,7 procent av männen har anhöriga som de hör av eller träffar. De respondenter som har angett att de har anhöriga har också nära vänner. De som har vänner är överlag också nöjda med hur ofta de *träffas* och *hörs* av. Respondenterna som har nära vänner är i sin helhet även nöjda med antalet vänner och kvalitén på vänskapsrelationerna. De respondenter som har ett flertal nära vänner hör av eller träffar sina vänner till största del en till några gånger i veckan samt dagligen. I åldersgruppen 75-89 år har en övervägande majoritet både långvariga - och nyare vänskapsrelationer. En annan bild som framgår ur tabellerna är att ju fler barn respondenterna har desto mindre behov har de av att träffa nya vänner.

5.2 Analys

Tornstam (2005) skriver i sin bok *Åldrandets socialpsykologi* att vänskapsrelationer bygger på bland annat liknande intressen, erfarenheter och ålder.

I studien "Vänskap på äldre dar" bekräftas Tornstams beskrivning av likhet i intressen då enbart en liten del (8,1 procent) anger att de inte har gemensamma intressen med sina vänner. Det vanligaste svaret bland respondenterna var att de både har gemensamma intressen och inte med sina vänner. En stor del svarade även att de enbart har gemensamma intressen med vänner. Bland de förslag som respondenterna uppgett gällande gemensamma intressen nämndes bland annat gemensamma samtalsämnen, träffpunkter, fika, musik och andra aktiviteter.

Tornstam (2005) har kommit att göra åtskillnad av begreppet *ålderslikhet* där det dels betyder att individer är födda samma år, vilket skulle kunna betyda att individerna delar en rad erfarenheter som till exempel samhällsutveckling. Den andra delen av begreppet återspeglar den situation i livet individen befinner sig i, alltså individens livscykelålder (Tornstam 2006). Detta skulle kunna förklara svarsfrekvensen hos respondenterna i studien "Vänskap på äldre dar" då majoriteten har svarat att de har både jämnåriga och inte jämnåriga vänner. I förlängningen skulle detta betyda att de äldre eventuellt har barndomsvänner men också vänner som inte är jämnåriga men är i samma livsfas. Detta kan även förstärkas av att respondenterna har både långvariga och nyare vänskapsrelationer. Här kan dock ses skillnader beroende på ålder, 75-89 år har 74,4 procent både långvariga - och nyare vänskapsrelationer. De respondenter som är 90+ har 50 procent enbart långvariga relationer.

Den bild som Svensson (2006) målar upp i *Mötesplatser på landsbygden. Om äldre människor, gemenskap och aktiviteter* angående vikten av att samlas kring aktiviteter på olika mötesplatser och dess betydelse för livskvalitén stämmer överens med den bild som målas upp i "Vänskap på äldre dar" där de flesta respondenter skulle vända sig till träffpunkter för att träffa nya vänner. Ett annat alternativ är genom andra vänner. Svensson (2006) skriver även om att kontakt mellan människor idag är mer planerad och att det är en tydligare gränssättning mellan den privata och den offentliga sfären. Det skulle betyda att om människor behöver träffa varandra så görs det på en offentlig arena. Detta tolkas i studien om "Vänskap på äldre dar" som att den tydligare gränssättningen mellan den privata och offentliga sfären gör det svårare för äldre människor idag att knyta vänskapsrelationer i den

privata sfären till exempel genom andra vänner. 14,5 procent av respondenterna i studien anger att de träffar vänner genom andra vänner, medan 37,1 procent troligtvis skulle träffa nya vänner på en offentlig plats som till exempel en träffpunkt.

Vänskapsrelationens betydelse kan ha stor påverkan på välbefinnandet och den sociala integrationen under ålderdomen. Familjen är mycket värdefull men vänskapsrelationer utanför familjen kan betyda lika mycket (Tornstam 2005). I studien "Vänskap på äldre dar" framgår att de som inte har några barn, har ett behov av att träffa nya vänner. En generaliserad bild visar att ju fler barn respondenterna har desto mindre behov har de av att träffa nya vänner.

De allra flesta respondenterna i "Vänskap på äldre dar" är ensamstående, de flesta har anhöriga som de hör av eller träffar. Ett samband har kunnat skönjas mellan huruvida de har anhöriga och antalet nära vänner, som visar att de individer som har anhöriga har också i stor utsträckning vänner i skiftande antal. De som har nära vänner är också i stor utsträckning nöjda med både antal och kvalitén på vänskapsrelationer. I Nordströms och Dunérs (2003) rapport *Bevilja och ta emot hjälp. Om biståndsbedömare och äldre i kommunal äldreomsorg* görs bland annat slutsatser som att sjuklighet och funktionsnedsättning vid stigande ålder tenderar utlösa många och ofta ytliga kontakter i nätverket. Som "Vänskap på äldre dar" beskriver ovan kan inte antaget om att kontakterna blir ytligare med åldern bekräftas. Antonucci med flera (2002) refererar till forskare som har konstaterat att antalet vänner i nätverket inte har avgörande betydelse utan snarare kvalitén på vänskapsrelationerna för individen (Antonucci, Akiyama & Lansford, 1998; Okun & Keith, 1998; Rook, 1992 i Antonucci m.fl. 2002).

Antonucci med flera (2002) beskriver vidare att forskning påvisat att kvinnor har större sociala nätverk än män (Troll, 1994; Vaux, 1985 i Antonucci m.fl. 2002), vilket kan styrkas i "Vänskap på äldre dar" genom att alla kvinnor som deltagit i undersökningen har anhöriga som de hör av eller träffar. 85,7 procent av männen har anhöriga.

Den största åldersgruppen i studien "Vänskap på äldre dar" är mellan 75-89 år. Drygt två tredjedelar av de som deltagit i undersökningen uppger att de har två eller fler barn. En betydande majoritet av respondenterna lever inte i parrelation eller bor tillsammans med någon. De flesta bor även i lägenhet och anser sig ha arbetarbakgrund. Med få undantag har alla kontakt med anhöriga en till flera gånger per vecka, undantagen är ett fåtal män. De

respondenter som har angett att de har anhöriga har också nära vänner. En stor majoritet anger att de har antingen några få vänner eller ett flertal. De som har vänner är överlag också nöjda med hur ofta de *träffas* och *hörs* av. Respondenterna som har nära vänner är i sin helhet även nöjda med antalet vänner och kvalitén på vänskapsrelationerna.

Mest kontakt har de genom telefon eller träffar sina vänner. De flesta hör av eller träffar sina vänner några gånger i veckan. Gruppen som angett att de hörs av eller träffar sina vänner några gånger i månaden/år är nästan lika stor. Vanligast är att de har både långvariga och nyare relationer. Flertalet respondenter har vänner som är både jämnåriga och inte. Dessutom bor de både nära och längre bort från sina vänner. Drygt hälften har både gemensamma och inte gemensamma intressen med sina vänner. Ju fler barn respondenterna har desto mindre behov har de av att träffa nya vänner. Två tredjedelar är inte i behov av att träffa nya vänner, de som har behov av nya vänner träffar dem på träffpunkter eller genom andra vänner.

5.3 Diskussion

För att kunna diskutera studien vill vi först återgå till syftet och våra frågeställningar som lyder:

- Hur beskriver äldre människor sina vänskapsrelationer?
- Hur tillfreds är äldre människor med sitt sociala nätverk med avseende på vänner?
- Arbetar äldre människor med att skapa nya sociala kontakter? I så fall vart knyts dessa kontakter?

Våra slutsatser kring hur äldre människor beskriver sina vänskapsrelationer är att de flesta äldre i Karlsborgs kommun har vänner som de har kontakt med jämna mellanrum. Vi kan också konstatera de äldre i väldigt stor utsträckning har både långvariga – och nyare relationer, att de både är jämnåriga och inte och att de både har gemensamma intressen och inte och därmed bekräftar en av oss rätt så väntad bild.

Slutsatserna vi drar kring hur tillfreds de äldre är med sitt sociala nätverk med avseende på vänner är att pensionärer i Karlsborgs kommun är överlag väldigt nöjda med det mesta som har med vänskap att göra, exempel på detta är antal vänner och kvalitet, men även hur ofta de har kontakt med vänner.

På den tredje frågan drar vi slutsatsen att de äldre i Karlsborgs kommun inte är i behov av att träffa nya vänner, men skulle de träffa nya vänner vänder de sig till offentliga arenor såsom bland annat träffpunkter.

Vårt grundläggande antagande som grundade sig i Tornstams teori om vänskap, där likhet tillsammans med begrepp som kön, ålder, familj etc. är centrala visade sig inte vara stark. Dock kan vi se vissa skillnader exempelvis mellan män och kvinnor, i olika åldersgrupper osv. även om alla sambanden inte är lika starka.

5.4 Diskussion kring metod val

En liknande studie tror vi skulle kunna genomföras med en kvalitativ metod. Skillnaden skulle vara att den kvalitativa metoden inte når en vid population och resultaten blir därmed inte generaliserbara så som det är möjligt genom en kvantitativ metod. Det finns flera sätt att genomföra en kvantitativ undersökning. För vår del var en enkätundersökning den mest lämpade metoden för insamling av material då vi vill kunna dra slutsatser kring hur äldre människor beskriver sina vänskapsrelationer i en mindre ort. Den stora frågan handlade för oss om hur denna enkätundersökning skulle genomföras. Till en början fördes en diskussion kring en telefonintervju, där vi planerade att ringa upp vårdtagare aktuella inom äldreomsorgen och ställa frågor utifrån en enkät som gjorts utifrån detta ändamål. Problemet med denna typ av undersökning är dels Sekretesslagen (SFS 1980:100) som påvisar att utomstående personer inte får tillgång till information om de individer som är aktuella inom äldreomsorgen (Nordström/Dunér 2003). Detta skulle innebära att för många moment som vi inte skulle ha kontroll över lämnades till olika personalgrupper såsom biståndsbedömare, enhetschefer samt hemtjänstpersonal. Dessutom bedömde vi att denna metod skulle vara alldeles för tidskrävande med tanke på att alla moment måste genomföras. Därmed valde vi en annan strategi för materialinsamlingen som bedömdes vara mer genomförbar. Dels valde vi att skicka med hemtjänstpersonal enkäter som de äldre kunde fylla i hemma och att själva besöka träffpunkter för materialinsamling. På detta sätt kunde vi både kringgå Sekretesslagen men även vinna en del tid. Vår upplevelse är att populationen vi nått är bredare och individerna befinner sig i olika sociala sammanhang till exempel då vissa har naturliga samlingspunkter i och med träffpunkter medan andra inte har det. Utifrån ett etiskt perspektiv

kan vi även se att ett telefonsamtal skulle kunna upplevas som ett tvång på deltagande, då vi upplever det vara svårare att ”läsa av” individers upplevelser via telefon. När vi träffade de äldre på träffpunkterna hade vi en möjlighet att ”läsa av” situationen och inte gå på någon som visade tecken på motvillighet till att delta. Tanken med att använda oss av hemtjänstpersonal var att individerna skulle få ta del av enkäten genom människor de förhoppningsvis känner förtroende för och därmed eventuellt öka svarsfrekvensen i undersökningen.

5.5 Förslag till vidare forskning

Denna undersökning har begränsats till att studera individer aktuella inom äldreomsorgen i Karlsborgs kommun med vissa undantag för individer med bland annat demenssjukdom, psykisk ohälsa osv. Vi har även valt bort individer som bor på äldreboenden då vi tror att dessa har ett större vårdbehov och kan därför ha svårt att tillgodogöra sig en enkät av denna karaktär. Ett förslag till vidare forskning skulle kunna vara att undersöka just de grupper av individer som vi har valt bort, då ämnet givetvis är lika viktigt att kartlägga bland dessa individer. En annan infallsvinkel skulle kunna vara att göra en jämförande studie mellan en mindre ort som denna samt en större stad.

Litteratur

Antonucci, Toni C. m.fl (2002): *Differences between men and women in social relations, resource deficits and depressive symptomatologi during later life in four nations*. Vol. 58 (nr 4) sid. 767-784 Journal of Social Issues.

Aronsson, Åke (1999): *SPSS. En introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur.

Cullberg, Johan (2003): *Kris och utveckling. En psykodynamisk och socialpsykiatrisk studie*. Stockholm: Natur och kultur.

Denscombe, Martyn (2000): *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, Göran (2005): *Enkäten i praktiken, en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter/Gilljam, Mikael/Oscarsson, Henrik/Wängnerud, Lena (2004): *Metodpraktikan konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Giron, Mark (1993): *Pensionär planera din framtid*. Kristianstad: Publica.

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Körner, Svante/Wahlgren, Lars (2002): *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, Britta (1995): *Den ofullkomliga vänskapen – En etnologisk studie av nutida vardagsrelationer*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Nordstedts svenska Ordbok (2003): *En ordbok för alla*. Göteborgs Universitet.

Nordström, Monica/Dunér, Anna (2003): *Bevilja och ta emot hjälp. Om biståndsbedömare och äldre i kommunal äldreomsorg*. Rapport 5:2003. FoU i Väst, Göteborgsregionens kommunalförbund.

Skårner, Anette (2001): *Skilda världar? En studie av narkotikamissbrukares sociala relationer och sociala nätverk*. Göteborg. Institutionen för socialt arbete.

Svensson, Lars (2006): *Mötesplatser på landsbygden. Om äldre människor, gemenskap och aktivitet*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.

Tornstam, Lars (2005): *Åldrandets socialpsykologi*. Stockholm: Rabén Prisma.

Internetadresser;

www.karlsborg.se/kgb_Templates/Page_____374.aspx 070425: *Dagverksamhet*

www.scb.se 070413: *Karlsborgs kommunfakta 2006*

www.socialstyrelsen.se 070306: Social rapport 2006, kap 8 "*De äldres sociala situation*"

www.vr.se 070306: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, antagna i mars 1990.

Bilaga 1

C-uppsats

En studie om äldre människors upplevelse av vänskap

Vi heter Charlotte Östh och Mari Vedenpää och läser till socionomer på Göteborgs universitet.

Vi håller på att skriva c-uppsats och gör då en studie om äldre och vänskap. Vi skulle vilja ha en enkät ifylld av så många vårdtagare som möjligt. De kriterier vi går efter är att individerna ska vara över **65 år, inskrivna i kommunens hemvård samt bo i eget boende**. De kriterier vi lämnar över till er att bedöma är att individerna ska ha **möjlighet att delta** samt att de **inte tar skada av deltagandet, t ex psykisk ohälsa**.

Vi skulle vilja att ni delar ut **informationsbrev, enkät samt kuvert** till vårdtagarna för att så snart som möjligt samla in dem igen. **Fredagen den 13/4 på eftermiddagen** kommer vi att hämta enkäterna från er. Vi skulle även vilja att ni för anteckningar kring **hur många** enkäter ni delar ut.

Tack för hjälpen!

Med vänliga hälsningar

Charlotte Östh och Mari Vedenpää

Kunskaperna om äldre människors upplevelse av vänskap är knappa. Ett examensarbete om detta ämne håller på att göras vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Vi som utför undersökningen heter Charlotte Östh och Mari Vedenpää och vi läser vår sista termin på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet.

Syftet med studien är att beskriva äldre människors upplevelse av vänskap med fokus på hur vänskapsrelationer ser ut. Det vill säga hur många nära vänner, hur man håller kontakt, hur ofta man håller kontakt, hur nöjd man är, osv.

Därför delar vi ut med hjälp av hemtjänsten ett brev och en enkät till dig och andra pensionärer i Karlsborgs kommun. Ditt deltagande i undersökningen är givetvis frivilligt, men dina svar är naturligtvis betydelsefulla för undersökningens kvalitet, så var med och gör din röst hörd!

Den ifyllda enkäten läggs i det medföljda kuvertet och försluts. Därefter kommer hemtjänstpersonalen att samla in och vidarebefordra kuverten med enkäten till oss. Vi kommer att hämta enkäterna på eftermiddagen fredagen den 13/4 hos hemtjänsten.

Givetvis kommer dina svar att behandlas konfidentiellt. Enkäterna går inte att identifieras vilket innebär att du kommer att vara helt anonym i undersökningen. Uppgifterna du lämnar kommer bara att användas till detta examensarbete.

Undersökningen har inget med äldreomsorgen eller ditt bistånd att göra och att delta i studien kommer inte att påverka den hjälp du har på något sätt.

Kontaktperson på institutionen för socialt arbete är:

Per- Olof Larsson, universitetsadjunkt

031- 7735776

Tack på förhand för din medverkan!

Göteborg 07/04

Charlotte Östh

Mari Vedenpää

Enkät – äldre människors upplevelse av vänskapsrelationer

1. Kön: kvinna man

2. Ålder: _____år

3. Barn: _____st

4. Lever du i parrelation? ja nej

5. Bor du tillsammans med någon? ja nej

6. Vilken typ av boende har du? hus lägenhet

7. Om du skulle beskriva dig och din eventuella make/maka, vilket passar bäst in?

jordbrukare lägre tjänsteman högre tjänsteman
 arbetare akademiker egen företagare

8. Har du anhöriga som du hör av eller träffar?

ja nej

8.a Om ja: hur ofta hörs ni av/träffas?

dagligen ett fåtal gånger per år
 några gånger per vecka några gånger i månaden
 en gång i veckan

Bilaga 4

Tabell 1. Kön

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Kvinna	39	62,9	65,0
	Man	21	33,9	35,0
	Totalt	60	96,8	100,0
Bortfall		2	3,2	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 2. Ålder

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	65-74	3	4,8	5,2
	75-89	45	72,6	77,6
	90+	10	16,1	17,2
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 3. Barn

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ett barn	10	16,1	19,2
	Två eller fler	36	58,1	69,2
	Inga barn	6	9,7	11,5
	Totalt	52	83,9	100,0
Bortfall		10	16,1	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 4. Lever du i parrelation?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	10	16,1	16,1
	Nej	52	83,9	83,9
	Totalt	62	100,0	100,0

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 5. Bor du tillsammans med någon?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	7	11,3	12,1
	Nej	51	82,3	87,9
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 6. Vilken typ av boende har du?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Hus	11	17,7	17,7
	Lägenhet	51	82,3	82,3
	Totalt	62	100,0	100,0

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 7. Om du skulle beskriva dig och din eventuella make/make, vilket passar bäst in?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	jordbrukare	7	11,3	14,3
	arbetare	29	46,8	59,2
	lägre tjänsteman/ egen företagare	13	21,0	26,5
	Totalt	49	79,0	100,0
Bortfall		13	21,0	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 8. Har du anhöriga som du hör av eller träffar?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	ja	57	91,9	95,0
	nej	3	4,8	5,0
	Totalt	60	96,8	100,0
Bortfall		2	3,2	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 9. Hur ofta hör av/träffar du anhöriga?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Dagligen	14	22,6	23,3
	En till några gånger i veckan	28	45,2	46,7
	Några gånger i månaden/år	18	29,0	30,0
	Totalt	60	96,8	100,0
Bortfall		2	3,2	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 10. Hur många vänner har du som du kallar för nära vänner?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	inga	3	4,8	5,0
	några få	25	40,3	41,7
	flertal	32	51,6	53,3
	Totalt	60	96,8	100,0
Bortfall		2	3,2	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 11. Hur håller du och dina vänner kontakt? Träffas

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	39	62,9	67,2
	Nej	19	30,6	32,8
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 12. Hur håller du och dina vänner kontakt? Brevväxlar

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	4	6,5	6,9
	Nej	54	87,1	93,1
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 13. Hur håller du och dina vänner kontakt? Telefon

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	47	75,8	81,0
	Nej	11	17,7	19,0
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 14. Hur håller du och dina vänner kontakt? Annat

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	16	25,8	27,6
	Nej	42	67,7	72,4
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 15. Hur ofta hör du av eller/och träffar någon i din vänskapskrets?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	dagligen	14	22,6	23,7
	några gånger per vecka	24	38,7	40,7
	Några gånger i månaden/ år	21	33,9	35,6
	Totalt	59	95,2	100,0
Bortfall		3	4,8	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 16. Jag är nöjd med hur ofta jag hör av en vän

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	inte nöjd	6	9,7	10,3
	2	29	46,8	50,0
	3	23	37,1	39,7
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 17. Jag är nöjd med hur ofta jag träffar en vän

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Inte nöjd	5	8,1	8,3
	2	29	46,8	48,3
	3	26	41,9	43,3
	Totalt	60	96,8	100,0
Bortfall		2	3,2	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 18. Är dina vänner jämnåriga med dig?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	11	17,7	17,7
	Nej	8	12,9	12,9
	Både-och	43	69,4	69,4
	Totalt	62	100,0	100,0

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 19. Bor du nära dina vänner?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	25	40,3	40,3
	nej	8	12,9	12,9
	både-och	29	46,8	46,8
	Totalt	62	100,0	100,0

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 20. Har du och dina vänner gemensamma intressen?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	ja	22	35,5	35,5
	nej	5	8,1	8,1
	blandat	35	56,5	56,5
	Totalt	62	100,0	100,0

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 21. Jag är nöjd med antalet vänner jag har

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	inte nöjd	6	9,7	10,2
	2	21	33,9	35,6
	3	32	51,6	54,2
	Totalt	59	95,2	100,0
Bortfall		3	4,8	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 22. Jag är nöjd med de vänskapsrelationer jag har med avseende på kvalité

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	inte nöjd	4	6,5	6,9
	2	25	40,3	43,1
	3	29	46,8	50,0
	Totalt	58	93,5	100,0
Bortfall		4	6,5	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 23. Består din vänskapskrets mest av:

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Långvariga relationer	19	30,6	33,9
	Både och	36	58,1	64,3
	Nyare relationer	1	1,6	1,8
	Totalt	56	90,3	100,0
Bortfall		6	9,7	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 24. Har du behov av att träffa nya vänner?

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	22	35,5	36,1
	Nej	39	62,9	63,9
	Totalt	61	98,4	100,0
Bortfall		1	1,6	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

**Tabell 25. Om svar ja: vart skulle det vara mest sannolikt att du träffar nya vänner?
Offentlig plats**

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	3	4,8	10,0
	Nej	27	43,5	90,0
	Totalt	30	48,4	100,0
Bortfall		32	51,6	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 26. Om svar ja: vart skulle det vara mest sannolikt att du träffar nya vänner?**Genom andra vänner**

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	9	14,5	30,0
	Nej	21	33,9	70,0
	Totalt	30	48,4	100,0
Bortfall		32	51,6	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 27. Om svar ja: vart skulle det vara mest sannolikt att du träffar nya vänner?**Annat alternativ**

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	3	4,8	10,0
	Nej	27	43,5	90,0
	Totalt	30	48,4	100,0
Bortfall		32	51,6	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.

Tabell 28. Om svar ja: vart skulle det vara mest sannolikt att du träffar nya vänner?**Träffpunkt**

		ANTAL	PROCENT	PROCENT*
Svarsalternativ	Ja	20	32,3	66,7
	Nej	10	16,1	33,3
	Totalt	30	48,4	100,0
Bortfall		32	51,6	
Totalt		62	100,0	

* Procentsatser som anges i följande tabell är den procentuella fördelningen när det interna bortfallet är borttaget.